

חוק גנים לאומיים ושמורות טבע, תשכ"ג-1963 *

פרק ראשון: פרשנות

הגדרות

1. כחוק זה -

"גן לאומי" - שטח ששר הפנים הכריז עליו ברשומות שהוא גן לאומי;
"שמורת טבע" - שטח שבו נשמרים חי, צומח, קרקע, מערות או מים, שיש בהם ענין של מדע או של חינוך, מפני שינויים בלתי רצויים במראם, בהרכבם הביאולוגי או במהלך התפתחותם, וששר הפנים, לפי הצעת שר החקלאות, או לאחר התייעצות אתו, הכריז עליו ברשומות שהוא שמורת טבע.

פרק שני: מועצת גנים לאומיים ושמורות טבע

מועצת גנים
לאומיים ושמורות
טבע

2. הממשלה, לפי הצעת שר הפנים, תקים מועצת גנים לאומיים ושמורות טבע (להלן - המועצה), וזה הרכבה:

- (1) שבעה נציגי ממשלה;
- (2) נציג מינהל מקרקעי ישראל;
- (3) נציג הקרן הקיימת לישראל;
- (4) חמישה נציגי רשויות מקומיות, וכיניהם נציגי מועצות אזוריות, שיתמנו על ידי שר הפנים;
- (5) שבעה נציגים של מוסדות מדעיים ושל גופים ציבוריים שיש להם ענין במדעי הטבע, בהגנה על הטבע או בשימור נוף הארץ ושיטורו, שייקבעו על ידי הממשלה;
- (6) ארבעה אנשים שהם, לדעת הממשלה, נציגי ציבור;

תפקידי המועצה

3. המועצה רשאית ליעץ לשר הפנים ולשר החקלאות - לכל אחד בתחום סמכותו, למוסדות התכנון ולרשויות המקומיות בדבר ייעוד שטחים לגנים לאומיים ולשמורות טבע, ליעץ לרשות הגנים הלאומיים ולרשות שמורות הטבע בענינים שבתחום תפקידיהן ולאשר ייסוד חברות, אגודות שיתופיות וגופים אחרים על ידיהן, לאשר הטלת אגרות כניסה לשטח גן לאומי או שמורת טבע ולשירותים הניתנים בהם, לאשר הכרזה על ערך טבע מוגן, ולייעץ לראש הממשלה ולשר החקלאות ככל הנוגע לביצועו חוק זה.

פרק שלישי: גנים לאומיים

תנאים מוקדמים
לגבי שטחים
מסויימים

4. לא יכריז שר הפנים על שטח כגן לאומי אלא אחרי שנתקיימו אלה בתנאי המפורש בצדו:

- (1) מקום קדוש כמשמעותו בדבר-המלך-במועצה על ארץ ישראל (המקומות הקדושים), 1924: - אחרי שהוכטח מילוי דרישותיו של שר הדתות להגנת המקום מפני פגיעה בו;

* נחקל בכנסת ביום י"ז באב תשכ"ג (7 באוגוסט 1963); הצעת החוק ודברי הסבר פורסמו בה"ח 528, תשכ"ב, עמ' 320.
! חוקי א"י, כרך ג', עמ' 2805.

(2) אתר היסטורי כמשמעותו בפקודת העתיקות² — אחרי שהוכחט מיל דרישותיו של שר החינוך והתרבות להגנת האתר מפני פגיעה בו;
 (3) שטח שהוא שמורת טבע או שהוא מיועד, לדעת שר החקלאות, להיות שמורת טבע — אחרי התייעצות עם שר ההקלאות.

5. נכלל בשטח המיועד להיות גן לאומי שטח שהוא, לדעת שר הבטחון, כעל חשיבו בטחונית, או הודיע שר הבטחון לשר הפנים שבקרתו של השטח המיועד נמצא שטח המוח בידי צבא-הגנה לישראל — לא יכריז שר הפנים על השטח המיועד כגן לאומי אלא אחי התייעצות עם שר הבטחון.

שטחים בעלי חשיבות בטחונית

6. שר הפנים, לאחר שניחנה הזדמנות למועצה ולכל רשות מקומית שבתחומה נמצא שני המיועד להיכלל בגן הלאומי לחוות את דעתם בדבר יעודו של השטח כגן לאומי, ולא שנתקיימו הוראות הסעיפים 4 ו-5, רשאי להכריז על שטח כגן לאומי.

הכרזה על גן לאומי

7. לא יבוטל יעודו של שטח כגן לאומי או כשמורת טבע אלא אם ביטל שר הפנים א הכרותו לאחר התייעצות כמועצה וככל רשות מקומית שבתחומה נמצא שטח שנכלל ב הלאומי; על שינוי בהכרזה הבא להגדיל שטחו של גן לאומי יחולו הוראות הסעיפים 4 ו- בשינויים המחוייכים לפי הענין.

ביטול הכרזה ושינויה

8. תוך 15 יום מיום פרסום הכרזה על גן לאומי ברשומות, ירשום רשם הקרקעות לי כל קרקע מקרקעות הגן הרשומה בפנקסי מקרקעין הערה שהיא נמצאת בתחומו של גן לאומי וכן אם הוצאה קרקע מתחומו של גן לאומי מחמת ביטולה של הכרזה או שינויה, ירשו תוך מועד כאמור הערה על כך.

ירשום הערה בפנקסי מקרקעין

9. מוקמת כזה רשות הגנים הלאומיים (להלן — רשות הגנים).

הקמת רשות הגנים הלאומיים

10. רשות הגנים היא של אחד עשר חברים לכל היותר, וכניהם יושב ראש רשות שמורו הטבע, שיתמנו על ידי ראש הממשלה, באישור הממשלה, מקרב העובדים של משרד הממשלה, מוסדות המדינה, הרשויות המקומיות וגופים שיש להם ענין בהוכחות טבע.

הרכבה של רשות הגנים

11. רשות הגנים היא תאגיד, כשר לכל חיוב, זכות ופעולה משפטית.

רשות הגנים — תאגיד

12. רשות הגנים היא גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 9 (2) לחוק מבקר-המדינה, תשי"ח- 1958 (נוסח משולב)³.

רשות הגנים — גוף מבוקר

13. הממשלה, לפי הצעת ראש הממשלה, תמנה אחד מבין חברי רשות הגנים להיות מנה רשות הגנים (להלן — המנהל).

מנהל רשות הגנים

14. תפקידה של רשות הגנים הוא לנהל את עניני הגנים הלאומיים.

תפקידה של רשות הגנים

15. רשות הגנים רשאית לעשות בגנים כל פעולה הנחוצה לשם מילוי תפקידה, ובכלל זו בכפוף לכל חיקוק —

סמכויותיה של רשות הגנים

- (1) לבנות ולהסדיר דרכים, שבילים וגדרות, לשנותם ולתקנם;
- (2) להקים מבנים ושירותים לצרכיה ולצרכי המבקרים בהם;
- (3) לבצע עבודות לעצירת סחף קרקע;

² חוקי א"י, כרך א', עמ' 24.
³ ס"ח 248, תשי"ח, עמ' 82.

- (4) להעסיק סוכנים ועובדים;
 (5) למנות פקחים ולקבוע את תפקידיהם וסמכויותיהם;
 (6) באישור המועצה – לייסד חברות, אגודות שיתופיות וגופים אחרים, ולהיות חבר בהם;
 (7) ללוות ולהלוות כספים ולערוב לחובות;
 (8) לקבל עזבונות, מתנות ומענקים.

16. רשות הגנים תקבל את סדרי עבודתה ומועדי ישיבותיה. **סדרי עבודה**
17. רשות הגנים תקבע את תפקידי המנהל ורשאית היא להעביר למנהל מסמכויותיה לפי הפסקאות (1) עד (5) לסעיף 15. **תפקידי המנהל**
18. רשות הגנים רשאית לאצול מסמכויותיה לרשות מקומית או לאיגוד ערים, בין דרך קבע, בין לזמן פלוני ובין לפעולה פלונית, לגבי שטחו של גן לאומי הנמצא בתחומה של הרשות המקומית. **אצילת סמכויות**
19. לא ייבטן רשיון לעסק, למלאכה או לתעשייה בתחומו של גן לאומי, זולת אם היו קיימים בו לפני היותו לגן לאומי, אלא בהסכמת רשות הגנים ובהתאם לתנאים שתקבע וכל רשיון כאמור יראו ככולל תנאי שבעל הרשיון ישמור על הוראות התקנות וחוקי העזר שהותקנו על פי חוק זה; אין הוראה זו באה לגרוע מהוראותיה של פקודת המלאכות והתעשיות (הסדרתן). **רשיונות**
20. רשות הגנים רשאית, אחרי התייעצות עם הרשויות המקומיות שהגן הלאומי נמצא בשטחן, באישור שר הפנים, ובכפוף לכל חוק, להתקין חוקי עזר לגן לאומי לשם ביצוע תפקידיה לפי חוק זה, לרבות חוקי עזר בדבר החנהגותם של מבקרים בגן הלאומי, ובלבד שחוק עזר לא יפגע בזכויות קניין. **חוקי עזר**
21. בחוק עזר לפי סעיף 20 מותר, באישור המועצה, להטיל אגרות כניסה לשטח גן לאומי ולשירותים הניתנים בו, ומותר לקבוע בחוק עזר שיעורים שונים של אגרות ולפטור סוגים של מבקרים מאגרות; ההכנסות מהאגרות ישמשו להכנסתה או כחלק מהכנסתה של רשות הגנים. **אגרות**
22. נמצא גן לאומי בתחומה של רשות מקומית יהיה כוחו של חוק עזר שהותקן על ידי רשות הגנים יפה מכוחו של חוק עזר שהותקן על ידי הרשות המקומית. **עריסות חוקי העזר**
23. רשות הגנים תערוך לכל שנת כספים תקציב המראה אומדן הכנסותיה והוצאותיה; הוצעת התקציב תוגש לממשלה לאישור. **הצעת תקציב**
24. הממשלה רשאית, לאחר שניתנה לרשות הגנים הזדמנות להשמיע דברה, לשנות או לבטל סרט בהצעת תקציב רשות הגנים, וכן להוסיף בה סרט, אם ראתה נסיבות מיוחדות המחייבות זאת. **שינוי בהצעת תקציב רשות הגנים**
25. התקציב שאושר על ידי הממשלה יהיה תקציב רשות הגנים לאותה שנת כספים ולא ישולם סכום מכספי הרשות אלא על פי התקציב הזה ולא תתחייב הרשות בשום התחייבות אלא לפיו. **תקציב רשות הגנים שאושר**
26. רשות הגנים הלאומיים תגיש לראש הממשלה אחת לשנה דין חשבון על פעולותיה, וכן חייבת היא למסור לראש הממשלה או למי שראש הממשלה הורה, ידיעות על פעולותיה כל אימת שתידרש לעשות כן. **זרייה לראש הממשלה**

¹ חוקי אי"י, כרך ב', סרק קמ"ג, עמ' 1427.

סרק רביעי : שמורות טבע

27. הוראות הסעיפים 4-8 יחולו על שמורות טבע, כשינויים המחוייכים לפי הענין.	חולת הוראות הסעיפים 4-8
28. מוקמת בזה רשות שמורות הטבע.	הקמת רשות שמורות הטבע
29. רשות שמורות הטבע היא של אחד עשר חברים לכל היותר, וכיניהם יושב ראש רשות הגנים הלאומיים, שיתמנו על ידי שר החקלאות. באישור הממשלה, מקרב העובדים של משרדי הממשלה, מוסדות המדינה וגופים מדעיים וציבוריים שיש להם ענין בשמורות טבע.	הרכבה של רשות שמורות הטבע
30. רשות שמורות הטבע היא תאגיד, כשר לכל חיוב, זכות ופעולה משפטית.	רשות שמורות הטבע - תאגיד
31. הממשלה, לפי הצעת שר החקלאות, תמנה אחד מבין חברי רשות שמורות הטבע להיות מנהל שמורות הטבע.	מנהל שמורות הטבע
32. תפקידה של רשות שמורות הטבע הוא לנהל את עניני שמורות הטבע.	תפקידה של רשות שמורות הטבע
33. רשות שמורות הטבע רשאית לעשות בשמורות הטבע כל פעולה הנחוצה לשם מילוי תפקידה, ובכלל זה, ככסוף לכל חיקוק -	סמכויותיה של רשות שמורות הטבע
<p>(1) לבנות ולהסדיר דרכים, שבילים וגדרות, לשנותם ולתקנם;</p> <p>(2) להקים מבנים ושירותים לצרכיה ולצרכי המבקרים בהן;</p> <p>(3) לבצע עבודות לעצירת סחף קרקע;</p> <p>(4) להעסיק סוכנים ועובדים;</p> <p>(5) באישור המועצה - לייסד חכרות, אגודות שיתופיות וגופים אחרים, ולהיות חבר בהם;</p> <p>(6) ללוות ולהלוות כספים ולערוך לחובות;</p> <p>(7) לקבל עזבונות, מתנות ומענקים.</p>	
34. רשות שמורות הטבע תקבע את תפקידי מנהל שמורות הטבע ורשאית היא להעביר לו מטמכויותיה לפי הפסקאות (1) עד (4) לסעיף 33.	תפקידי מנהל שמורות הטבע
35. הוראות הסעיפים 12, 16, 18-25 חלות על רשות שמורות הטבע, כשינויים המחוייכים לפי הענין.	חלות סעיפים על רשות שמורות הטבע
36. רשות שמורות הטבע תגיש לשר החקלאות אחת לשנה דין חשבון על פעולותיה, וכן חייבת היא למסור לשר החקלאות, או למי ששר החקלאות הורה, ידיעות על פעולותיה כל אימת שתידרש לעשות כן.	דו"ח לשר החקלאות
37. שר החקלאות, בהתייעצות עם שר הפנים, רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לשמורת טבע, לרכות הטלת איסור כל פעולה בשטחה, מעליו ומתחתיו, ואיסור או הגבלה על כניסת בני אדם לשטחה, ובהסכמת שר התחבורה - בדבר איסור או הגבלה על הכאת כלי רכב, כלי שיט וכלי טיס לשטחה.	תקנות לשמורות טבע
38. שר החקלאות, או מי שהוסמך לכך על ידיו, רשאי למנות פקחים לשמורות טבע ולערכי טבע מוגנים לפי הפרק החמישי של חוק זה ולקבוע את תפקידיהם וסמכויותיהם.	מינוי פקחים

39. נמצאה שמורת טבע כתחמו של גן לאומי. לא חכצע בה רשות הגנים עבודות אלא בהסכמת רשות שמורות הטבע.

סייגים לנבי
שמורות טבע
בגן לאומי

פרק חמישי : ערכי טבע מוגנים

40. בפרק זה –
"ערך טבע" – כל דבר או סוג דברים שכטבע, בין חי, בין צומח ובין דומם, שיש לדעת שר החקלאות, ערך לשמירתו;
"פגיעה" – לרבות השמדה, הריסה, שכירה, חבלה, קטיפה, נטילה, שינויה של צורה או של תנוחה טבעית, או הפרעה מלאכותית למהלך התפתחות טבעית.
41. ראה שר החקלאות שמן הראוי לשמור על ערך טבע, שמחוץ לשמורת טבע, מפני פגיעה בו, ניוונו או הדלדלותו, רשאי הוא להכריז עליו ברשומות שהוא ערך טבע מוגן, בין בכל הארץ ובין באזור פלוני או במקום פלוני; הכריז כאמור – יבקש שר החקלאות את אישורה של המועצה להכרזה; לא אישרה המועצה את ההכרזה תוך שלושים יום מיום פרסומה – ההכרזה בטלה.
42. שר החקלאות רשאי, לאחר החייעצות כמועצה, להתקין תקנות לאיסור הסגיעה בערך טבע מוגן ולהסדרת השמירה עליו, עידוד רבייתו, החוקתו וההגנה עליו מפני פורענויות טבע, בין דרך כלל ובין לאזור, מקום ועונת שנה פלוניים.

הגדרות

הכרזה על ערך
טבע מוגן

תקנות לערכי
טבע מוגנים

פרק שישי : הוראות כלליות

43. העובר על חוק עזר או על תקנה שהותקנו לפי חוק זה, דינו – מאסר שלושה חדשים.
44. שר הפנים, בהסכמת שר המשפטים, רשאי, בצו ברשומות, להודיע כי עבירה על הוראה פלוגית בחוק עזר או בתקנה לפי חוק זה היא עבירת קנס ומשהודיע כאמור יחולו על עבירה זו הוראות סעיף 99 לפקודת העיריות, 1934.² בשינויים המחוייבים לפי הענין, והסמכויות הנחונות לפי אוחו כעיף לשוטר ולפקיד עיריה יהיו נחונות גם לפקח שנתמנה לפי הוראות חוק זה.
45. שר המשטרה יעניק בצו את הסמכויות המסורות לשוטר לפי סעיף 3 לפקודת הפרו- צידורה הפלילית (מאסר וחיפושים)⁶ – לפקחי גנים לאומיים ושל שמורות טבע וערכי טבע מוגנים לגבי עבירות על חוקי עזר שהותקנו לפי סעיף 20 ולגבי תקנות שהותקנו לפי סעיף 2, הכל לפי הענין.
46. לענין חוק זה, דין מקרקעי המדינה כדין כל מקרקעין אחרים.
47. חוק זה אינו בא לפגוע בהוראות סקודת העתיקות,⁷ סקודת העתיקות (חצרים), 1935⁸, ופקודת בנין ערים, 1936⁹.

הענקת סמכויות
שוטר לפקחים

דין מקרקעי
המדינה

שמירת חוקים

³ ע"ר 1934, תוס' 1 מס' 414, עמ' 1.
⁶ חוקי א"י, כרך א', פרק ג', עמ' 431.
⁷ חוקי א"י, כרך א', פרק ה', עמ' 24.
⁸ ע"ר 1935, תוס' 1 מס' 530, עמ' 144.
⁹ ע"ר 1936, תוס' 1 מס' 589, עמ' 153.

48. לא יכריז שר הפנים על שטח כגן לאומי או כשמורת טבע אלא אם השטח נרעד לכך בתכנית בנין עיר.

אין הכוזה אלא על שטח מידעד

49. ראש הממשלה ממונה על ביצוע חוק זה בכל הנוגע לגנים לאומיים. שר החקלאות ממונה על ביצוע חוק זה בכל הנוגע לענייני שמורות טבע וערכי טבע ושר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה בכל הנוגע ליעוד שטחים ולהוראות חוק זה שבתחום סמכותו כמפורט בחוק.

ביצוע

50. ראש הממשלה. שר הפנים ושר החקלאות. כל אחד בתחום סמכותו. רשאי להתקין תקנות לביצוע חוק זה.

תקנות

חיים משה שפירא
שר הפנים

משה דיין
שר החקלאות

לוי אשכול
ראש הממשלה

שניאור זלמן שזר
נשיא המדינה

חוק חסכון חובה (הוראה מיוחדת), תשכ"ג-1963 *

הוראה מיוחדת

1. על אף האמור בסעיף 6 (ב) לחוק חסכון חובה, תשכ"ב-1962, יוחזרו המרשי הצמדה המגיעים לפי הסעיף האמור עם תשלום החלק האחרון של החסכון.

סנחט ספיר
שר האוצר

לוי אשכול
ראש הממשלה

שניאור זלמן שזר
נשיא המדינה

* נתקבל בכנסת ביום י"ז באב תשכ"ג (7 באוגוסט 1963); הצעת החוק ודברי הסכר מורטמו בה"ח 570, תשכ"ג, עמ' 262.
1 ט"ח 370, תשכ"ב, עמ' 114.